

prof. dr hab. Laura Kluwak – Sobolewska

Poznań, dn. 15.09.2023 r.

dziedzina: sztuki muzyczne

dyscyplina: instrumentalistyka

Akademia Muzyczna im. I. J. Paderewskiego

w Poznaniu

Recenzja pracy doktorskiej

Zleceniodawca

Rada Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie, na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j.Dz.U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.) Pismo z dn. 05.07.2023 r. informujące mnie o powołaniu na Recenzenta w przewodzie doktorskim mgr Qing Xu.

Dotyczy

Postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne, wszczętego przez Radę Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie.

Jako Recenzentowi, wyznaczonemu przez Radę Dyscypliny Artystycznej, przekazano mi do recenzji pracę doktorską mgr Qing Xu pt. „Studium trzech XX- wiecznych utworów na flet i fortepian autorstwa Jianga Wenye, Siergieja Prokofiewa i Françisa Poulenca”.

Praca została napisana pod kierunkiem dr hab. Joanny Maklakiewicz, prof. UMFC.

Otrzymałam:

- Dzieło artystyczne zarejestrowane na nośniku CD
- Pracę pisemną w formie papierowej

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska mgr Qing Xu zatytułowana „Studium trzech XX- wiecznych utworów na flet i fortepian autorstwa Jianga Wenye, Siergieja Prokofiewa i Françisa Poulenca”, składa się z dzieła artystycznego w formie nagrania (płyta CD) oraz opisu dzieła.

Praca została przygotowana pod kierunkiem dr hab. Joanny Maklakiewicz, prof. UMCF, z Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie.

Dzieło artystyczne, zarejestrowane na płycie CD, zawiera nagranie następujących utworów:

Jiang Wenye - *Sonata Festosa op.17* na flet i fortepian

Allegro animato con festoso

Lento amoroso

Prestissimo gaio

Sergiej Prokofiew – *Sonata na flet i fortepian D-dur op. 94*

Moderato

Presto

Andante

Allegro con brio

Françis Poulenc – *Sonata na flet i fortepian*

Allegretto malincolico

Assez lent

Presto giocoso

Nagrania trzech sonat na flet i fortepian wysłuchałam z wielką przyjemnością. To, co uderzyło mnie najbardziej, to rodzaj jednego „organizmu dźwiękowego”, który tworzą Wykonawcy. Prowadzą wspólną narrację, budując zintegrowaną tkankę dźwiękową. Wspólnie „oddychają”. Naturalnie płynąca interpretacja stanowi o swobodnym odbiorze zarejestrowanych dzieł. Barwa fortepianu znakomicie spotyka się z barwą fletu. Precyzja

artykulacji, jednolita w fortepianie i flecie, gwarantuje znakomite zorganizowanie muzycznej materii.

Każde z dzieł stawia właściwe sobie wymagania wykonawcze, jednak to, co obowiązuje stale i co udało się osiągnąć grającym, to właściwy balans duetu, niełatwy do uzyskania we współpracy flet – fortepian. Słuchacz nie musi się zastanawiać nad szeregiem wyzwań, przed którymi stają wykonawcy – nagranie pozwala po prostu podążać za muzyką i jej ekspresją, w koncentracji na artystycznym wyrazie.

Sonata Festosa op.17 Jianga Wenye to dzieło bliskie kulturowo Doktorantce. Jest bez wątplenia wykonane stylowo, biorąc pod uwagę jej świadomość zadań wykonawczych, jakie niesie za sobą ten utwór. Związki z kulturą Wschodu, zarówno na poziomie ogólnym, wyobrażeniowym (w odniesieniu do tytułu dzieła), jak również w detalach związanych z harmoniką, rytmiką, melodyką, wymagają teoretycznej znajomości tematu – właściwa interpretacja byłaby niełatwa do osiągnięcia przez instrumentalistę z kręgu kultury europejskiej. Szczególnym wyzwaniem są nawiązania do chińskich instrumentów muzycznych – stanowią one o wyjątkowym kolorycie dzieła.

W rezultacie badań, które przeprowadziła Doktorantka, a także z racji jej wzrastania w rodzimej kulturze, słyszymy interpretację żywiołową, pełną dźwiękowych barw oraz właściwej intencjom kompozytora ekspresji. Wiedza pianistki stanowi niewątpliwie profit dla obu instrumentalistów – flet i fortepian w interpretacyjnej i dźwiękowej jedności tworzą aurę dzieła zakorzenionego w tradycji Wschodu, skomponowanego w wyniku inspiracji zachodnią instrumentacją i założeniami formy.

Wykonawcy znakomicie odnajdują się również w stylistyce muzyki europejskiej. *Sonata na flet i fortepian D-dur op.94* Sergiusza Prokofiewa obfituje w wyzwania techniczne i muzyczne. Tu właśnie wrażenie „jednego organizmu” jest chyba szczególnie dojmujące. Świetna część II *Presto* - utkana z drobnych motywów, wymaga ogromnej precyzji dla stworzenia spójnej i lekkiej tkanki dźwiękowej oraz czytelnego zorganizowania skomplikowanej faktury. Część II *Andante* przynosi różnicę nastroju i barw, utrzymaną jednak w prawidłowym dla neoklasycyzmu, powściągliwym wyrazie. Część III *Allegro con brio*, w wykonaniu obojga artystów, stanowi trzymający w napięciu ciąg ekspresyjny, pełen wirtuozowskiego zacięcia.

Pierwsza część *Sonaty na flet i fortepian* Poulenca, jest w moim odczuciu jakby kontynuacją tego wrażenia - wychodzi z dość intensywnej ekspresji. Od początku ma duży ładunek emocjonalny, co wpływa na nieco mniej pastoralny charakter (oznaczenie *Allegretto*

melancolico). Interpretacja, którą proponuje duet jest jednak zgodna i konsekwentna w swym zamierzeniu. Część II *Cantilena*, wykonana z zaangażowaniem, oddaje wyjątkową urodę kompozycji Françisa Poulenca. Całość Sonaty uwieńczona energetyczną częścią *Presto*, potwierdza znakomitą kameralną współpracę duetu.

Zaprezentowane nagranie ukazuje Panią Qing Xu jako pianistkę o bardzo dobrym warsztacie, a także wrażliwego muzyka i świetną kameralistkę. Artystka potrafi zaproponować interpretacje, które dają wyraz jej muzycznej świadomości i umiejętności tworzenia muzyki w kameralnym duecie.

Przedstawione dzieło artystyczne oceniam wysoko.

P.S. Pragnę zaznaczyć, iż dołączona płyta nie posiadała opisu, zawierającego informacje o wykonawcach oraz realizacji dźwiękowej nagrania. Danych tych nie znalazłam również w opisie dzieła artystycznego.

Opis dzieła artystycznego

Opis dzieła jest rozległym (235 stron) studium trzech sonat na flet i fortepian, skomponowanych w XX w. Autorka korzysta przede wszystkim ze źródeł w językach chińskim i angielskim, których wykaz zamieszcza w obszernej bibliografii. Dwa dzieła kompozytorów europejskich: Sergiusza Prokofiewa i Françisa Poulenca oraz utwór chińskiego kompozytora Jianga Wenye są przedmiotem analizy, jak również materiałem dla sformułowania wniosków w zakresie porównania stylu muzyki Wschodu i Zachodu. Myślę, że ten właśnie aspekt stanowi o głównej wartości pracy pisemnej. Opis dzieła artystycznego zawiera szereg spostrzeżeń, dotyczących zarówno ewidentnych różnic, jak też analogii – możliwych do sformułowania przez Autorkę, zakorzenioną we kulturze muzycznej Dalekiego Wschodu. Wyjątkowo interesująca była dla mnie lektura ostatniej części pracy (*Rozdział piąty*), poświęconej porównaniu trzech dzieł w tej właśnie perspektywie. Analizowane jest tam podejście kompozytorów do formy muzycznej, rytmiki, metrum, akcentacji, ornamentacji, gry ostinato, pedalizacji, rejestrów dźwiękowych, instrumentacji oraz zagadnień imitacji – Autorka znajduje wiele elementów zbieżnych, pomimo ewidentnych różnic w przekazie ekspresji. Rozważania na gruncie muzyki umiejscowione są także w szerszym kontekście historyczno-społecznym, w jakim przyszło funkcjonować każdemu z twórców. Cenny jest również podrozdział opisujący

podstawy systemu harmonicznego Chin i Japonii, zasady dotyczące melodyki oraz charakterystyczne, tradycyjne instrumentarium Chin.

Całość pracy posiada dobrą strukturę. *Rozdział pierwszy* przedstawia pokrótce sylwetki kompozytorów i podstawy stylu muzycznego ich kompozycji. Dwa następne rozdziały stanowią analizę, w której Autorka w sposób niezwykle szczegółowy odnosi się do kwestii formalno-muzycznych, związanych z konstrukcją utworów, a następnie do zagadnień wykonawczych. Na podstawie przedstawionej analizy można stwierdzić duże zaangażowanie w badaniu najdrobniejszych szczegółów, opartym o wiedzę z zakresu muzyki oraz doświadczenie pianistyczne. Formułowane wnioski są właściwe i merytorycznie przedstawiają dużą wartość. Znaczącym problemem okazuje się kwestia językowa. Opis obfituje w niezręczności stylistyczne, gramatyczne i „zgrzyty” składniowe. Kłopotów nastrocza kwestia muzycznego nazewnictwa, które chwilami może wprowadzić w konsternację. Wnioskuje, że praca jest tłumaczona z języka chińskiego na język angielski, a następnie na język polski. Prawdopodobnie owe niezręczności na poziomie literackim wynikają z przyczyn translatorskich. Należałoby jednak zadbać o bardziej pieczołowite tłumaczenie, a w przypadku stosowania „kalki” językowej sformułowania takie każdorazowo oznaczać cudzysłowem bądź wyjaśniać w przypisie (ma to miejsce w kilku fragmentach pracy, np. na s. 218 przypis wyjaśnia określenie „nuta korzeniowa” – *root note*). Tłumaczenie, być może chcąc zachować wierność wersji angielskiej, często nie stosuje właściwego zasadom muzyki nazewnictwa polskiego. Redakcja wymagałaby więc większej staranności choćby pod kątem nazw dźwięków. W polskiej nomenklaturze „c1” oznacza dźwięk w oktawie razkreslonej, podczas gdy „C” odnosi się do dźwięku w oktawie wielkiej - brak precyzji i konsekwencji w tychże oznaczeniach utrudnia niekiedy lekturę (te same litery określają w pracy również nazwy części lub motywów). W merytorycznym opisie w języku polskim nie powinny się znaleźć takie określenia jak np.: „interwał małej dziewiątki” (nona mała, s.118), wynikający z angielskiego nazewnictwa „miękki pedał” (lewy pedał, *una corda*, s.184), „system strojenia o jednakowym temperamencie” (strój równomiernie temperowany, s. 117), „pasaż trzydziestosekundowy” (trzydziestodwójkowy, s. 175), „utwory analizowane w artykule” (zamiast w pracy doktorskiej lub też w opisie dzieła), określenie „jakość wykonu” (s.166) czy też „Francis Poulenc, jeden z bohaterów tej pracy” (s.182).

Jednocześnie, niektóre fragmenty pracy zredagowane są w sposób dużo bardziej komunikatywny. Reasumując, przy pewnych trudnościach w lekturze nie sposób zakwestionować wartości merytorycznej przekazanej w opisie myśli. Autorka stosuje dobre,

obrazowe określenia wykonawcze. Zwraca uwagę na niuanse: artykulacyjne, dynamiczne, wyobrażeniowe - kluczowe dla efektu interpretacyjnego. Skrupulatnie bada każdy element struktury dzieła dla osiągnięcia zamierzonych efektów w realizacji faktury utworu i w jego kolorystyce. Wskazuje to na dużą świadomość wykonawczą i analityczne podejście do warsztatu pianistycznego. Właściwe uwagi dotyczące aparatu gry oraz pedalizacji świadczą o przemyślanej technice pianistycznej. Na uwagę zasługuje *Rozdział czwarty* pracy, który koncentruje się na zagadnieniach współpracy w duecie fletu z fortepianem. Autorka podkreśla znaczenie wzajemnych zależności dynamicznych, kolorystycznych, artykulacyjnych, koniecznych dla uzyskania zbalansowanego efektu w grze zespołowej. Prawidłowo opisuje elementy warunkujące uzyskanie pożądanej wizji twórczej. Owa dbałość o szczegóły daje w rezultacie znakomity efekt wykonawczy w postaci zarejestrowanego nagrania, gwarantuje precyzję i jedność duetu.

Omawiane dzieła przedstawione są w szerokim kontekście. Autorka potrafi wyciągać wnioski i opisywać analogie oraz różnice. Formułuje interesujące tezy w wyniku analizy porównawczej utworów z obszarów odległych kulturowo - znajduje szereg podobieństw i wspólnych konotacji. Czytelnie punktuje najważniejsze aspekty charakteryzujące, podkreślając elementy wspólne i rozbieżności. Bardzo dobre jest syntetyczne *Podsumowanie* pracy.

Zatem, pomimo zastrzeżeń dotyczących strony literackiej pracy, opis dzieła artystycznego niesie za sobą wartość merytoryczną.

Konkluzja

Całość przedstawionej pracy doktorskiej pozwala stwierdzić, że stanowi ona oryginalne dokonanie artystyczne. Temat, ciekawy w aspekcie porównawczym muzyki odległych kultur oraz bardzo dobre wykonanie zarejestrowanych dzieł, nadają wartość przedstawionym badaniom. Zarówno dzieło artystyczne, jak i jego opis potwierdzają, że Pani Qing Xu posiada wiedzę teoretyczną, bazującą na literaturze przedmiotu, którą potrafi zastosować przy stawianiu własnych tez i prowadzeniu analiz. Pomimo iż praca pisemna z przyczyn translatorskich wymagałaby korekty od strony literackiej, można stwierdzić, że Autorka prawidłowo formułuje wnioski i zdolna jest prowadzić samodzielną pracę badawczo-artystyczną. Tym samym spełnia wymogi art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2021 r. poz. 478, z późn. zm.)